

УДК 338.48

Олійник Д.О., здобувачка зі спеціальності 242 Туризм**Науковий керівник: Безугла Л.С., д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму та економіки підприємства***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)***РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Інклюзивний туризм – це концепція, яка вимагає не лише пристосування туристичної інфраструктури до потреб осіб з інвалідністю, але й забезпечення рівного доступу до туристичних послуг, інформації, сервісів та культурних ресурсів. У сучасних умовах розбудови справедливого та соціально відповідального суспільства, інклюзивний туризм постає як важливий компонент сталого розвитку, що сприяє підвищенню соціальної згуртованості, економічної ефективності та реалізації прав людини.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, понад мільярд людей у світі мають ту чи іншу форму інвалідності. Це приблизно 15% від загальної чисельності населення планети. В Україні, за офіційними статистичними даними, кількість осіб з інвалідністю перевищує 2,7 млн, що становить близько 6,5% населення. Зважаючи на демографічні тенденції та зростання тривалості життя, частка таких осіб буде лише зростати. У цьому контексті інклюзивний туризм набуває дедалі більшої актуальності не тільки як соціальна місія, а й як важливий сегмент економіки, який має значний потенціал для розвитку.

Проблематика інклюзивного туризму в Україні охоплює кілька рівнів: законодавчий, інфраструктурний, інституційний та суспільний. Хоча на нормативному рівні Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю, практична реалізація її положень у сфері туризму залишається недостатньою. Недостатня доступність транспорту, готелів, музеїв, туристичних маршрутів, відсутність спеціалізованого обладнання, а також брак кваліфікованого персоналу – усі ці чинники значно обмежують туристичну активність осіб з інвалідністю.

З метою наукового аналізу сучасного стану інклюзивного туризму в Україні було проведено комплексне дослідження, що включало аналіз нормативно-правової бази, вивчення пропозицій туристичних операторів, опитування представників цільової аудиторії та експертне оцінювання ключових бар'єрів розвитку.

Таблиця 1 – Основні бар'єри розвитку інклюзивного туризму в Україні

Група бар'єрів	Опис
Інфраструктурні	Відсутність пандусів, ліфтів, адаптованих туалетів, навігації
Транспортні	Недоступність громадського транспорту, вокзалів, аеропортів
Інформаційні	Відсутність інформації про доступні об'єкти, сайти недоступні для людей з порушеннями зору
Фінансові	Висока вартість спеціалізованих послуг, відсутність пільг
Кадрові	Недостатня підготовка персоналу у сфері інклюзивного обслуговування
Культурні	Стереотипи, стигматизація, низька обізнаність населення

На підставі виявлених бар'єрів можна визначити напрями стратегічного розвитку інклюзивного туризму в Україні. По-перше, необхідне вдосконалення нормативно-правового забезпечення, яке б передбачало обов'язкову інклюзивність у проектах туристичної інфраструктури. По-друге, актуальним є стимулювання державного та приватного інвестування у доступні туристичні об'єкти, а також розвиток партнерства з громадськими організаціями осіб з інвалідністю. По-третє, слід розвивати систему

професійної підготовки фахівців у сфері туризму із фокусом на інклюзивне обслуговування.

Позитивний приклад демонструє досвід країн Європейського Союзу, де інклюзивний туризм розглядається як складова національної туристичної стратегії. Наприклад, у Німеччині діє державна програма «Reisen für Alle» (Подорожі для всіх), яка забезпечує стандартизовану систему сертифікації об'єктів туристичної інфраструктури на доступність. У Великій Британії діють численні ініціативи з просування універсального дизайну, а в Італії – державні субсидії для бізнесів, які впроваджують інклюзивні рішення.

У контексті цифрової трансформації особливу увагу заслуговує розвиток цифрових інструментів для сприяння доступу осіб з інвалідністю до туристичних послуг. Це, зокрема, адаптивні сайти, мобільні додатки з голосовою навігацією, віртуальні тури, системи бронювання з фільтрами інклюзивності. Використання штучного інтелекту може також полегшити персоналізацію туристичного досвіду відповідно до індивідуальних потреб.

Варто також враховувати соціально-економічні ефекти від розвитку інклюзивного туризму. За оцінками Європейської комісії, забезпечення доступності туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю може сприяти зростанню туристичних потоків на 10-15%. Крім того, це створює нові робочі місця, підвищує рівень зайнятості серед осіб з інвалідністю, розширює внутрішній туризм і зміцнює позитивний імідж країни на міжнародному рівні.

Особливу увагу слід приділити проблематиці інклюзивного туризму в умовах поствоєнного відновлення України. Зважаючи на зростання кількості осіб з інвалідністю внаслідок військових дій, питання реабілітаційного туризму, а також створення оздоровчих і рекреаційних маршрутів для ветеранів та осіб з порушеннями опорно-рухового апарату набуває стратегічного значення. В цьому контексті важливим завданням є інтеграція інклюзивного туризму до загальнодержавної політики регіонального розвитку.

Таким чином, інклюзивний туризм в Україні має значний потенціал для соціального та економічного зростання. Його розвиток вимагає комплексного підходу, який включає вдосконалення інфраструктури, нормативної бази, підготовку кадрів, інституційну підтримку, а також зміну суспільної свідомості. Формування інклюзивного туристичного простору сприятиме не лише реалізації прав осіб з інвалідністю, але й загальному підвищенню якості туристичних послуг, доступності й комфортності середовища для всіх категорій населення.

Отже, розвиток інклюзивного туризму – це не лише про доступність, а про людяність, рівність і солідарність. Його впровадження має стати не елементом політичної коректності, а інтегральною частиною модернізації туристичної галузі та соціального прогресу суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Острянин С. О., Безугла Л. С., Белобородова М. В., Кулівар В. В. Економічні стратегії розвитку інклюзивного туризму для реабілітації та реінтеграції ветеранів: сучасні виклики та перспективи. *Науковий журнал «Економічний вісник Дніпровської політехніки»*. 2024. №2 (86). С. 184-196 URL: <https://doi.org/10.33271/ebdut/86.184>
2. Белобородова М. В., Безугла Л. С., Гладощук О. Г. Рекреаційні та реабілітаційні кластери в Україні: збалансована просторова організація. *Rehabilitation and Recreation*. 2024. 18(4), 107–118. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.4.11>
3. Безугла Л., Куваєва Т., Герасименко Т. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *Економіка та суспільство*, 2022. (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-3>